

LAUSUNTO

Helsinki 28.11.2014

SISÄMINISTERIÖ

Viite: Lausuntopyyntö HE uudeksi rahankeräyslaiksi (SM025:00/2014)

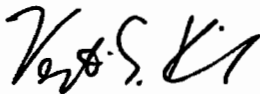
Asia: Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle rahankeräyslaiksi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 199 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä 63 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllämainitussa asiassa.

Lisätietoja: lakimies Anneli Pahta, anneli.pahta@soste.fi, puh. 040 742 9511

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
Pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Society for Social and Health

www.soste.fi

SOSTE kiittää saamastaan lausuntopyyntöä ja lausuu asiassa seuraavaa.

SOSTEn näkemyksen mukaan asia tulee palauttaa uudelleen valmisteluun ja luopua tavoitteista antaa laki tälle eduskunnalle. Uudelleenvalmistelussa tulee arvioida lain vaikutukset rahankeräystoimintaan. Valmistelu on tehtävä yhdessä järjestöjen ja muiden rahankeräystoimintaa harjoittavien tahojen kanssa.

Jos esitetyn kaltainen perustavaa laatua oleva rahankeräyslain uudistus kuitenkin saatettaisiin voimaan, tulisi yleishyödyllistä toimintaa harjoittaville järjestöille varata riittävän pitkä aika sopeuttaa toimintansa ja rahoituksensa muuttuviin olosuhteisiin.

1. Keräystarkoituksen muutos

Voimassa olevan lain mukaan rahankeräys voidaan toimeenpanna varojen hankkimiseksi yleishyödylliseen toimintaan.

Ehdotetussa laissa ei olisi vastaavanlaista keräystarkoituksen rajausta. Kiellettyä olisi ainoastaan varojen kerääminen yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavaan, lain tai hyvän tavan vastaiseen toimintaan. Uusi laki sallisi varojen keräämisen esimerkiksi liiketoimintaa varten tai yksityisen edun edistämiseksi.

Kuten esityksessä todetaan, kilpailu rahankeräysmarkkinoilla tulisi ehdotetun muutoksen myötä kiristymään ja riski petoksellisesta toiminnasta tai keräysvarojen ohjautumisesta yhteiskunnan kannalta haitalliseen tarkoitukseen kasvaisi.

Katsomme, että esitetty keräystarkoituksen laajentaminen aiheuttaisi merkittävää haittaa yleishyödylliselle kansalaistoiminnalle. Lisääntyvä kilpailu rahankeräysmarkkinoilla heikentäisi kansalaistoiminnan rahoitusta. Kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet tehdä ennaltaehkäisevää ja heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten auttamistyötä heikentyisivät, samoin järjestöjen mahdollisuudet työllistämiseen vähenisivät.

Rahapelituotoilla tai muutoin julkisista varoista ei ole nykytilanteessa mahdollista kompensoida järjestöille keräystuottojen vähenemistä.

Esityksessä ei ole lainkaan arvioitu sitä lisääntykö ja missä määrin rahankeräykseen liittyvä vilpillinen toiminta. On hyvin todennäköistä, että se tulee lisääntymään. Petollinen rahankeräystoiminta ja keräysvarojen käyttö epäasiallisiin tai yhteiskunnan kannalta haitallisiin tarkoituksiin heikentää lahjoittajien luottamusta rahankeräystoimintaan ja vaikuttaa haitallisesti suomalaisen lahjoituskulttuurin kehittymiseen.

2. Rahankeräyksen toimeenpano-oikeuden laajentuminen

Voimassa olevan lain mukaan rahankeräysoikeus on yleishyödyllisillä yhteisöillä ja säätiöillä. Syyskuun alussa voimaan tulleen muutoksen myötä keräysoikeus myönnettiin myös evankelisluterilaiselle kirkolle, ortodoksiselle hiippakunnalle sekä yliopistoille.

Esityksen mukaan rahankeräysoikeus olisi lähtökohtaisesti Suomessa rekisteröidyllä yhteisöllä ja säätiöllä (yhdistys, osakeyhtiö, osuuskunta ja puolue). Rahankeräysoikeutta esitetään myös kunnalle, valtiolle ja kirkolle – näin siitä huolimatta, että näillä tahoilla on verotusoikeus.

Esitetty toimeenpano-oikeuden laajentaminen olisi omiaan muuttamaan rahankeräysmarkkinoiden dynamiikkaa. Se on omiaan hämmentämään kansalaisten käsitystä lahjoituskohteista. Yleishyödyllistä kansalaistoimintaa on perinteisesti rahoitettu julkisten avustusten ohella kansalaisten ja yritysten tuella, lahjoitusvaroin. Jos rahankeräysoikeus sallitaan muutakin kuin yleishyödyllistä toimintaa varten, on riskinä, että ihmisten suhtautuminen lahjoittamiseen muuttuu ei-toivottuun suuntaan erilaisten lahjoituskohteiden tarjonnan myllerryksessä.

Esityksessä ei ole arvioitu sitä, mitä todennäköisiä vaikutuksia keräykseen oikeuttavien tahojen merkittävä muutos voi saada aikaan keräysmarkkinoilla. Koska edellisestä lainmuutoksesta on kulunut vasta kolme kuukautta, ei ole voitu arvioida asianmukaisesti jo tehtyjen muutosten vaikutuksia rahankeräystoimintaan.

3. Luvanvaraisuuden korvaaminen ilmoitusmenettelyllä

Voimassa olevan lain mukaan rahankeräys saadaan lähtökohtaisesti toimeenpanna vain viranomaisen antamalla luvalla.

Esityksessä ehdotetaan, että lupamenettelystä luovuttaisiin. Keräyksen toimeenpanijan pitäisi ennen keräyksen aloittamista ainoastaan tehdä ilmoitus maistraatille, joka ylläpitäisi rahankeräysrekisteriä. Lahjoittajalla olisi mahdollisuus tarkistaa rekisteristä onko keräys rekisteröity asianmukaisesti sekä keräystä koskevat tiedot (mm. varojen käyttötarkoitus, arvioidut keräyskulut, keräystavat, pankkitili, keräyksen toimeenpanoaika).

Rekisteröintimenettelyyn siirtyminen on merkittävä muutos nykyiseen lupamenettelyyn verrattuna. Hyvin toimiessaan se helpottaa ja yksinkertaistaa rahankeräystä, mutta sisältää myös mahdollisuuden väärinkäytöksiin. Jos väärinkäytösten määrä lisääntyy merkittävästi, on vaarana, että lain tavoitteena oleva lahjoitusvalmiuden lisääminen ei toteudu. Väärinkäytökset ja niistä uutisointi saattavat lamaannuttaa pitkäksi aikaa lahjoittajat ja on todennäköistä, että myös turvalliset ja hyvän maineen omaavat rahankeräyksiä järjestävät yleishyödylliset toimijat kärsivät tästä.

4. Lopuksi

Lain valmistelussa olisi pitänyt hyödyntää laajasti järjestöjen asiantuntemusta ja toteuttaa monipuolinen vaikutusten arviointi päätöksenteon tueksi. Järjestöjen rahoituksen väheneminen vaikuttaisi välittömästi muun muassa seuraaviin asioihin:

- heikoimmassa asemassa olevien tukemiseen kohdistuva järjestötoiminta vähenisi
- järjestöjen työllistävä rooli vähenisi
- mahdollisuudet julkisten avustusten saamiseen heikkenisivät, kun keräystuotoista saatavat omarahoitusosuudet pienentyisivät

Hallitusohjelmassa olevan kirjauksen mukaisesti kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä vapaaehtois- ja vertaistuen, auttamistyön ja erityispalvelujen tuottajina tulee vahvistaa, resursointia parantaa sekä varainhankintaa ja verovapautta selkeyttää. Yleishyödyllinen kansalaisaktiivisuus synnyttää yhteiskuntaan sosiaalista pääomaa, jolla on terveyttä, toimintakykyisyyttä ja sosiaalisuutta edistäviä vaikutuksia. Aktiivinen kansalaisyhteiskunta tuottaa konkreettisia taloudellisia hyötyjä ehkäistessään ja vähentäessään sairauksia ja sosiaalisia ongelmia sekä niihin kohdistuvaa palvelutarvetta.

Järjestöt kannattavat rahankeräystoiminnan kehittämistä, rahankeräyslain uudistamista ja menettelytapojen yksinkertaistamista.